

Duiding

Arbeidsmarktontwikkelingen

maart 2017

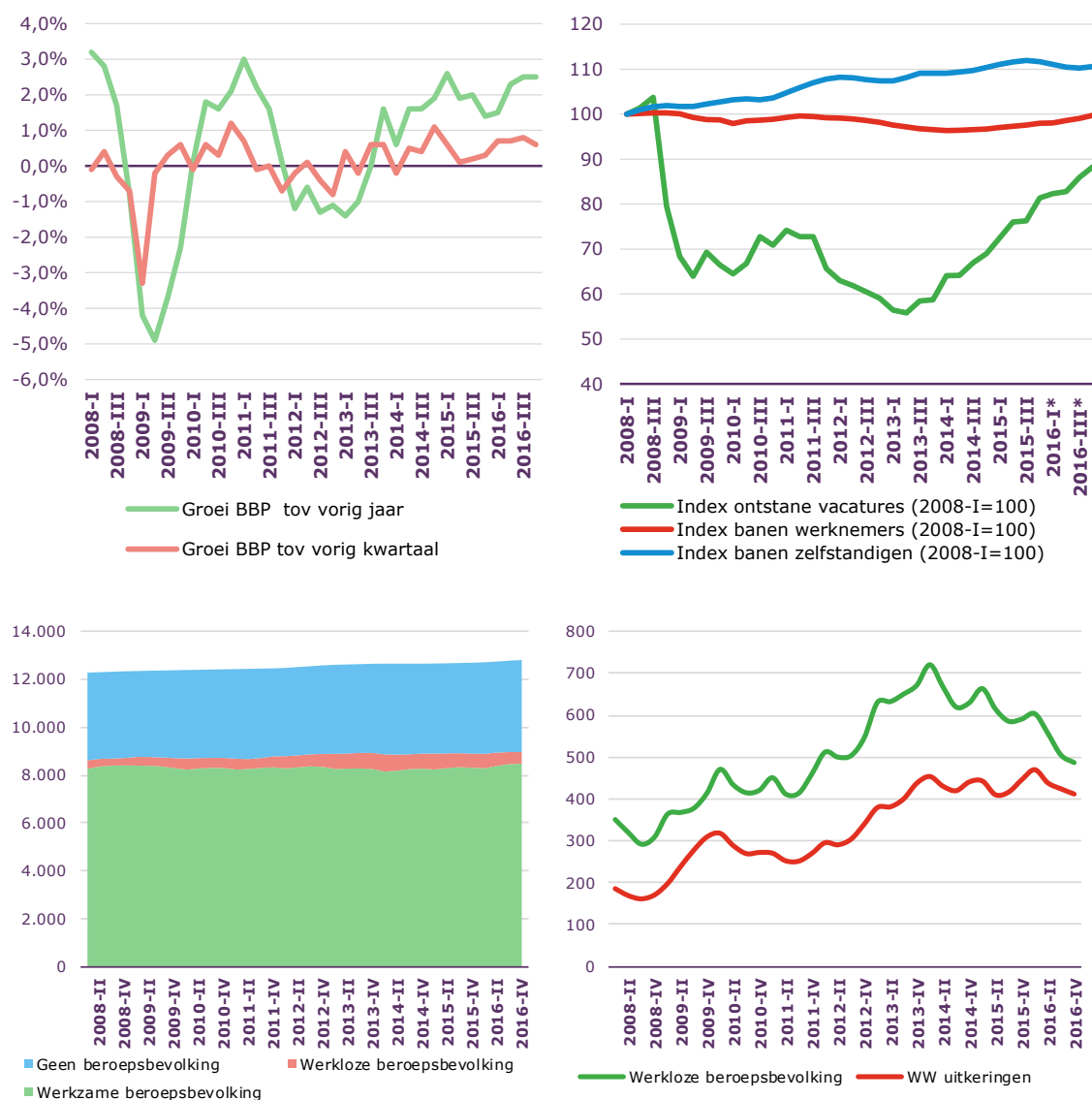
Inhoudsopgave

Samenvatting: in één oogopslag	2
1. Economie	3
1.1. Nederlandse economie groeit nog steeds verder	3
1.2. Minder verleende ontslagvergunningen	3
1.3. Aantal uitzenduren groeit al ruim drie jaar	4
1.4. Producenten en consumenten positief	4
2. Vraag naar arbeid	5
2.1. Ontwikkeling van het aantal banen	5
2.2. Aantal vacatures stijgt opnieuw	6
3. Aanbod van arbeid	7
3.1. Ontwikkeling van de beroepsbevolking	7
3.2. Werkloze beroepsbevolking en WW-uitkeringen	7
4. Uitgelicht: 50+ aan het werk	9
Bijlage	11
Colofon	12

Samenvatting: in één oogopslag

De economie groeit: het aantal banen neemt toe en de werkloosheid af

De Nederlandse economie groeit al elf kwartalen op rij blijkt uit cijfers van het CBS. In het vierde kwartaal 2016 groeide het **Bruto Binnenlands Product** met 0,6% ten opzichte van het vorige kwartaal, de totale groei in 2016 bedroeg 2,2%. De verwachtingen voor 2017 en 2018 zijn gunstig volgens het CPB met een groei van respectievelijk 2,1% en 1,8%. Het aantal **banen** nam in het vierde kwartaal toe met 62.000 naar gemiddeld 10,1 miljoen banen. Het aantal banen van werknemers neemt toe en de groei van het aantal banen van zelfstandigen zwakt af. De stijgende lijn in het aantal **ontstane vacatures** die is ingezet sinds de herfst van 2013 zet zich voort. In het vierde kwartaal van 2016 zijn er 238 duizend vacatures ontstaan en stonden er 169 duizend vacatures open. De gunstigere economische situatie is ook terug te zien in de cijfers over de **werkzame en werkloze beroepsbevolking** en het aantal **WW-uitkeringen**. Het aantal werkzame personen neemt toe en de werkloosheid en het aantal **WW-uitkeringen** neemt af.

Bronnen:

BBP, vacatures, banen werknemers en zelfstandigen, beroepsbevolking en niet-beroepsbevolking: CBS

WW-uitkeringen: UWV; Verwachtingen BBP; CPB

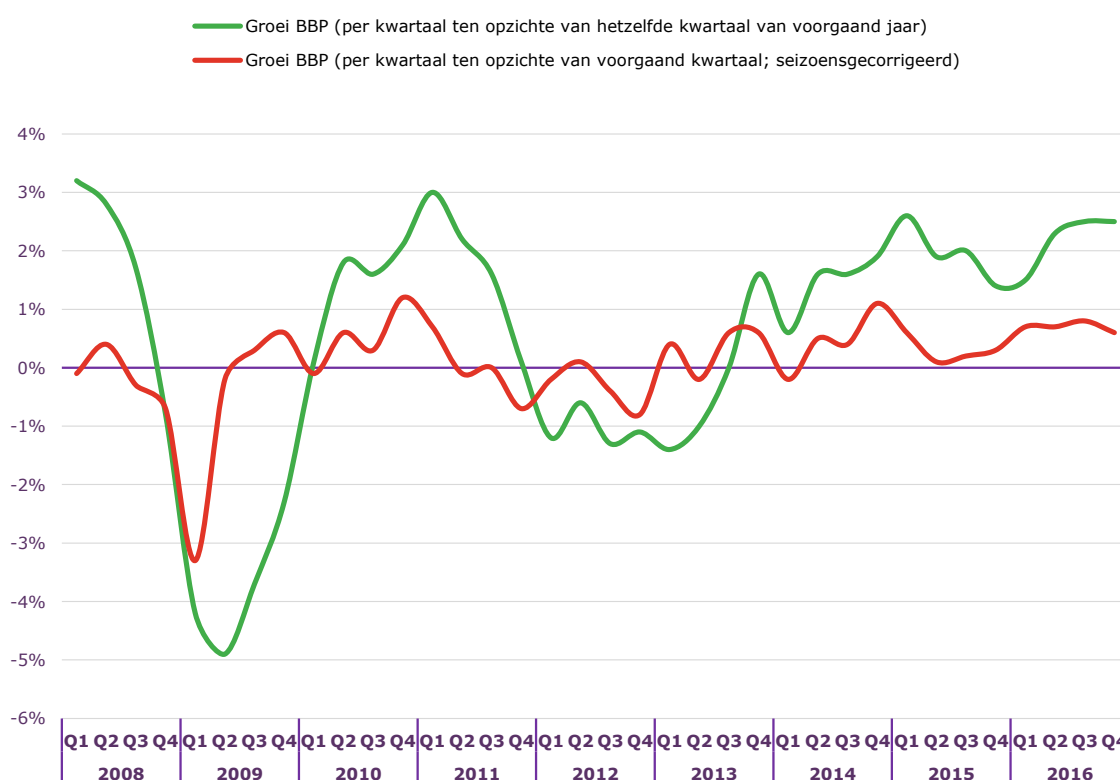
1. Economie

1.1. Nederlandse economie groeit nog steeds verder

Het BBP is in het vierde kwartaal van 2016 met 0,6 procent gegroeid ten opzichte van een kwartaal eerder, meldt het CBS.¹ Dat is vooral te danken aan de uitvoer en aan de consumptie van gezinnen. Ongeveer een derde deel van het BBP wordt met de export verdiend. Daarmee is de (open) Nederlandse economie sterk afhankelijk van de ontwikkelingen in de wereldeconomie. Het BBP groeit al 11 kwartalen achter elkaar en voor heel 2016 bedroeg de groei 2,2 procent (zie ook bijlage)².

Het Centraal Planbureau verwacht voor de komende jaren dat de economische groei stevig doorzet met 2,1% in 2017, 1,8% in 2018 en gemiddeld 1,7% voor de jaren daarna.³ Volgens het CPB zal de werkgelegenheid in de marktsector en zorg toenemen, en de werkloosheid verder dalen naar 4,9% van de beroepsbevolking in 2017 en 4,7% in 2018.

Figuur 1.1 Nederlandse economische ontwikkeling per kwartaal (CBS)

1.2. Minder verleende ontslagvergunningen

In 2016 dienden werkgevers 35 procent minder ontslagvergunningen in dan in 2015. UWV verleende in 2016 44 procent minder ontslagvergunningen dan in 2015. De meeste ontslagvergunningen (77%) werden verleend vanwege bedrijfseconomische redenen.⁴ In de eerste twee maanden van 2017 zet de daling door: vergeleken met de eerste twee maanden van 2016 zijn er 36% minder aanvragen en 45% minder verleende ontslagen.⁵

Zelfstandigen die moeten stoppen of tijdelijke contracten die niet worden verlengd, komen niet tot uiting in ontslagcijfers.

¹ CBS, 'Bbp groeit met 0,6 procent in vierde kwartaal 2016', 24 maart 2017.

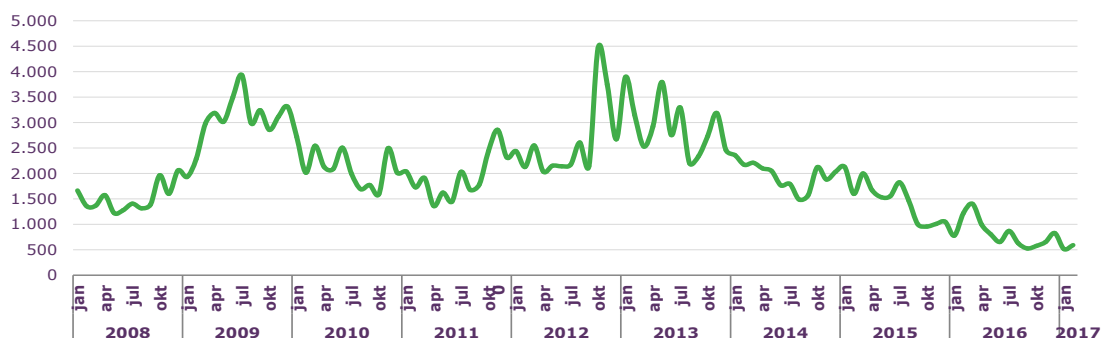
² CBS, 'Bbp groeit met 0,6 procent in vierde kwartaal 2016', 24 maart 2017.

³ CPB, 'Overschot op de begroting. Inflatie stijgt. Centraal Economisch Plan 2017', 24 maart 2017.

⁴ UWV, 'Nieuwsflits Arbeidsmarkt december 2016', 19 januari 2017.

⁵ UWV, 'Nieuwsflits Arbeidsmarkt februari 2017', 16 maart 2017.

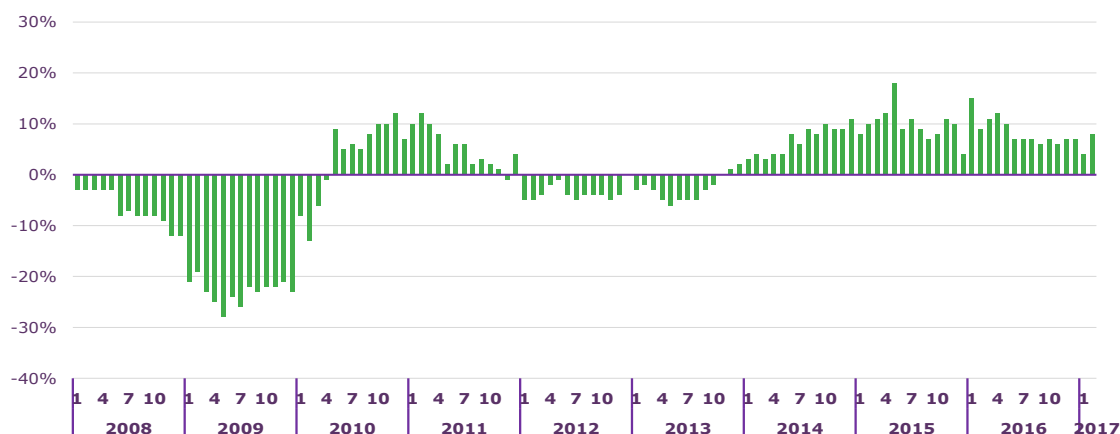
Figuur 1.2 Aantal verleende ontslagvergunningen per maand door UWV

1.3. Aantal uitzenduren groeit al ruim drie jaar

Een belangrijke arbeidsmarktindicator is het verloop van het aantal uitzenduren. Dit aantal groeit nu onafgebroken vanaf november 2013 (figuur 1.3). Dat blijkt uit de cijfers van de Algemene Bond van Uitzendondernemingen (ABU)⁶ – goed voor 60% van de uitzendmarkt. Bij een economische opleving neemt eerst de vraag naar uitzendkrachten toe. Daarna volgen andere flexkrachten en ten slotte werknemers met een vast dienstverband. Bij een economische krimp is het omgekeerde zichtbaar. Zo is de ontwikkeling van het aantal uitzenduren een graadmeter voor de ontwikkeling op de arbeidsmarkt.⁷

Figuur 1.3 Ontwikkeling van het aantal uitzenduren volgens de ABU per verslagperiode (ten opzichte van een geheel jaar eerder)

1.4. Producenten en consumenten positief

Het producentenvertrouwen steeg van 6,0 in januari naar 7,0 in februari. Het producentenvertrouwen ligt op het hoogste niveau sinds maart 2008⁸ (zie ook bijlage). Het consumentenvertrouwen komt in maart 2017 uit op 16. Dat is de hoogste waarde sinds juli 2007. Zowel het oordeel over het economisch klimaat als de koopbereidheid is verbeterd.⁹

⁶ ABU, 'Marktontwikkelingen Periode 2 2017', 21 maart 2017.

⁷ Zie verder: https://www.werk.nl/werk_nl/arbeidsmarktinformatie/achtergrond/uitzendkrachten-economie

⁸ CBS, 'Vertrouwen producenten industrie neemt opnieuw toe', 27 februari 2017.

⁹ CBS, 'Vertrouwen consument op hoogste punt in bijna 10 jaar', 20 maart 2017.

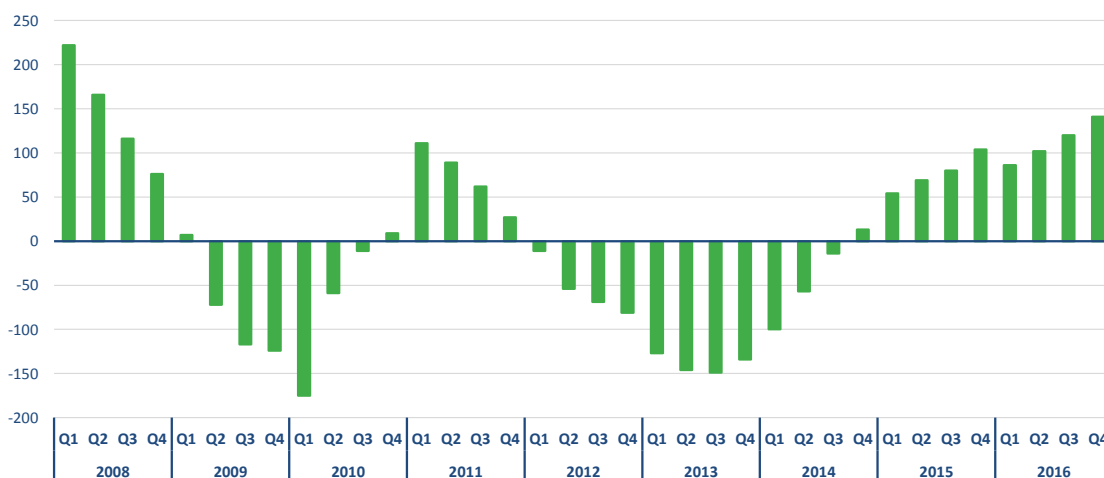
2. Vraag naar arbeid

2.1. Ontwikkeling van het aantal banen

Het aantal banen is in het vierde kwartaal van 2016 met 62 duizend toegenomen in vergelijking met het derde kwartaal van 2016, de grootste groei in vijf jaar tijd. In het laatste kwartaal van 2016 waren er gemiddeld 10,1 miljoen banen¹⁰. Daarbij zijn alle banen meegeteld, van werknemers en zelfstandigen, voltijd en deeltijd. Vanaf het eerste kwartaal van 2014 neemt het aantal banen elk kwartaal toe en zijn er in totaal 301 duizend banen bijgekomen: 274 duizend werknemersbanen en 28 duizend banen voor zelfstandigen.

Figuur 2.1 Ontwikkeling van het aantal werknemersbanen per kwartaal (ten opzichte van hetzelfde kwartaal voorgaand jaar) (CBS)

X 1.000

Tabel 2.1 Ontwikkeling van het aantal werknemersbanen per sector: 2016 ten opzichte van 2015 (CBS)

Bedrijfstak (SBI 2008)	Banen werknemers x 1.000 (seizoengecorrigeerd)		
	4e kwartaal 2015	4e kwartaal 2016	Groei
Alle economische activiteiten	7848	7.989	2%
Landbouw, bosbouw en visserij	103	104	1%
Nijverheid (geen bouw) en energie	807	811	0%
Bouwnijverheid	298	301	1%
Handel, vervoer en horeca	2065	2.103	2%
Informatie en communicatie	239	250	5%
Financiële dienstverlening	236	229	-3%
Verhuur en handel van onroerend goed	66	67	2%
Zakelijke dienstverlening	1470	1.544	5%
Openbaar bestuur en overheidsdiensten	513	514	0%
Onderwijs	515	521	1%
Gezondheids- en welzijnszorg	1241	1.247	0%
Cultuur, recreatie, overige diensten	294	297	1%

De meeste nieuwe werknemersbanen zijn er bijgekomen in grote sectoren, zoals de zakelijke dienstverlening (+74 duizend) en handel, vervoer en horeca (+38 duizend, tabel 2.1). De grootste procentuele stijgingen zijn in de zakelijke dienstverlening en de ICT (+5%). De uitzendbedrijven behoren tot de zakelijke dienstverlening.

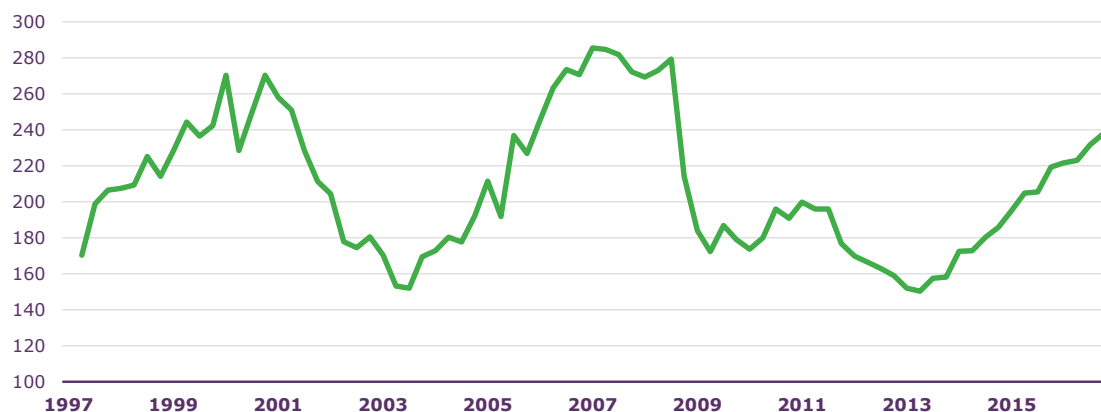
¹⁰ CBS, 'Bbp groeit met 0,6 procent in vierde kwartaal 2016, 24 maart 2017.

2.2. Aantal vacatures stijgt opnieuw

Sinds de herfst van 2013 neemt het aantal openstaande vacatures elk kwartaal toe. In totaal kwamen er in deze periode 74 duizend vacatures bij, gemiddeld ruim 5 duizend per kwartaal. Eind december 2016 waren er in Nederland 169 duizend openstaande vacatures, 8 duizend meer dan aan het einde van het voorgaande kwartaal. Het aantal openstaande vacatures is sinds de periode 2006-2008 niet zo hoog geweest. Het CBS meet niet alleen het aantal vacatures wat op een bepaald peilmoment openstaat, maar ook het aantal vacatures dat in een bepaalde periode ontstaat en/of vervuld wordt. In het vierde kwartaal van 2016 ontstonden er 238 duizend vacatures en werden er 230 duizend vervuld. Ook dit zijn de hoogste aantallen in acht jaar tijd.¹¹

Figuur 2.2 Aantal ontstane vacatures (na correctie voor seizoeneffecten) per kwartaal (CBS)

X.1000

Er ontstaan steeds vaker vacatures waarvoor het lastig is gekwalificeerd personeel te vinden. De meeste knelpunten doen zich voor in de techniek en in de ICT. Ook in de bouw treden inmiddels knelpunten op. Door het aantrekken van deze sector is er steeds meer vraag naar vakmensen. Daarnaast zijn er ook in de zorg meer krapteberoepen dan twee jaar geleden toen er bij veel zorgorganisaties nog grote reorganisaties waren.¹²

¹¹ CBS, 'Werkgelegenheid blijft stijgen', 14 februari 2017.

¹² UWV, 'Kansrijke beroepen: waar is de arbeidsmarkt krap? Landelijk overzicht', 14 februari 2017.

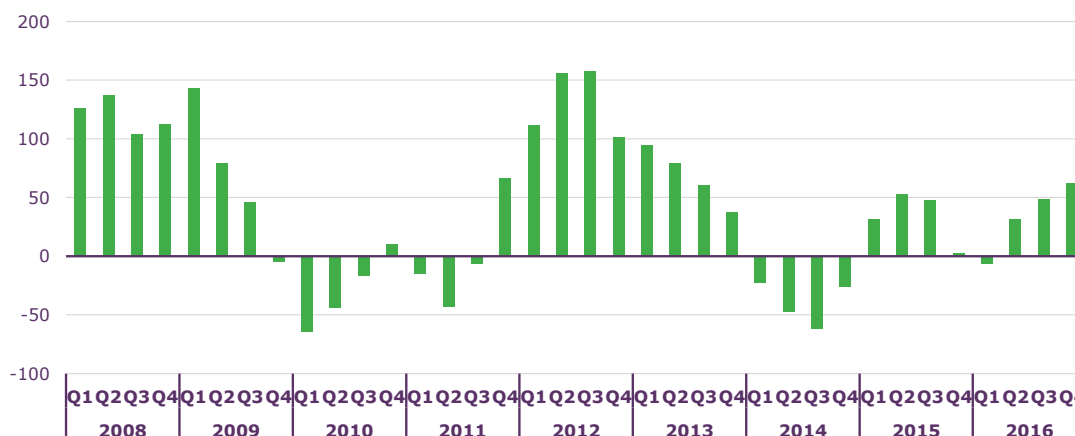
3. Aanbod van arbeid

3.1. Ontwikkeling van de beroepsbevolking

De totale bevolking van 15 tot 75 jaar, 12,8 miljoen mensen, kan worden onderverdeeld in de beroepsbevolking en de niet-beroepsbevolking. Zeven op de tien 15- tot 75-jarigen behoren tot de beroepsbevolking, dat zijn zowel werkenden als niet-werkenden die wel op zoek zijn naar en beschikbaar voor werk. In het vierde kwartaal van 2016 ging het om bijna 9,0 miljoen personen. Het overige deel, ruim 3,8 miljoen personen, behoort niet tot de beroepsbevolking.¹³

Figuur 3.1 Ontwikkeling van de beroepsbevolking per kwartaal (ten opzichte van hetzelfde kwartaal voorgaand jaar)

X 1.000

Het CBS doet iedere maand onderzoek naar de wisselingen tussen werkzame, werkloze en niet-beroepsbevolking. Bij elkaar opgeteld waren er in de periode december 2016 t/m februari 2017 meer dan 900 duizend wisselingen tussen arbeidsposities.¹⁴ In 2016 waren er ongeveer 3 miljoen wisselingen. De dynamiek op de arbeidsmarkt is nog groter, omdat baanwisselingen hier niet bij geteld zijn. Volgens een onderzoek van Intelligence Group waren dat er vorig jaar 1,2 miljoen.¹⁵

3.2. Werkloze beroepsbevolking en WW-uitkeringen

De werkloosheid neemt nog steeds verder af. In februari waren er 473 duizend werklozen (internationale definitie), dat komt neer op 5,3 procent van de beroepsbevolking.¹⁶ Het CPB voorspelt een verdere daling naar 4,9% in 2017 en 4,7% in 2018¹⁷. UWV verstreekt eind februari 2017 416 duizend lopende WW-uitkeringen. Enkele belangrijke ontwikkelingen in de WW¹⁸:

- Het aantal WW-uitkeringen aan vrouwen nam af met 1,3 procent, voor mannen bleef het aantal uitkeringen vrijwel gelijk aan dat van januari. De daling van de uitkeringen aan vrouwen wordt vooral veroorzaakt door de daling bij sectoren waar veel vrouwen werkzaam zijn, zoals onderwijs en zorg en welzijn.
- Vergeleken met februari 2016 is er een sterke afname van het aantal uitkeringen vanuit bouwbedrijven.
- Het aantal nieuwe uitkeringen (instroom) is in de eerste twee maanden van 2017 ruim 20 duizend lager dan in dezelfde periode een jaar geleden.

¹³ CBS, 'Beroepsbevolking', 13 februari 2017.

¹⁴ CBS, 'Wisselingen werkzame, werkloze en niet-beroepsbevolking', 16 maart 2017; Matthijs Bouman, 'De Nederlandse arbeidsmarkt beweegt veel wilder dan u denkt. En dat is maar goed ook', Financieel Dagblad 17 maart 2017.

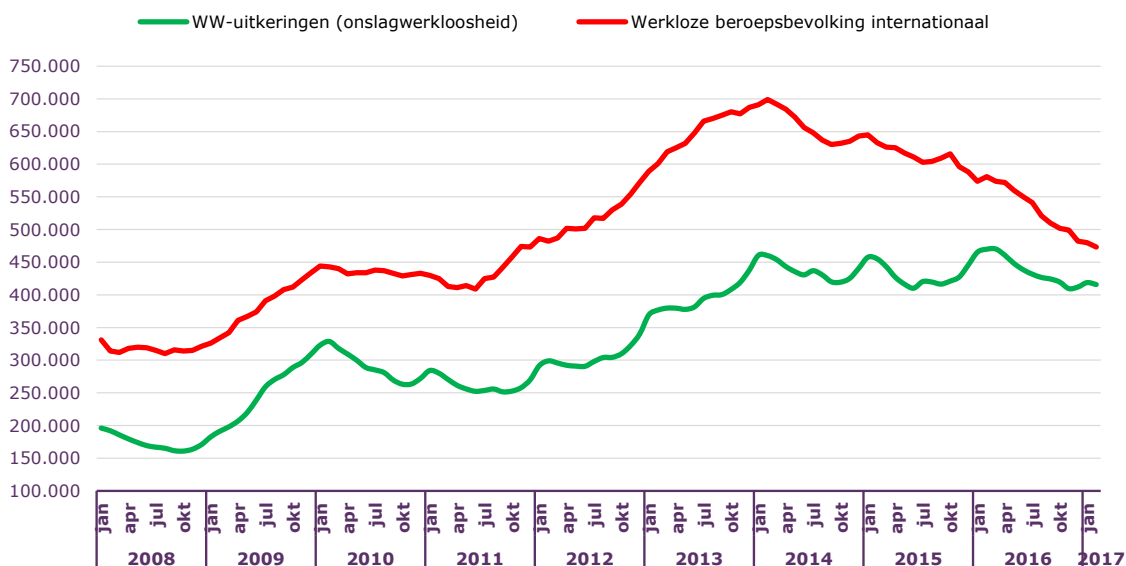
¹⁵ Intelligence Group, 'Arbeidsaanbod & mobiliteit sterk gestegen', 29 september 2016.

¹⁶ CBS, 'Werkloosheid neemt verder af', 16 maart 2017.

¹⁷ CPB, 'Overschot op de begroting. Inflatie stijgt. Centraal Economisch Plan 2017', 24 maart 2017.

¹⁸ UWV, 'Nieuwsflits Arbeidsmarkt februari 2017', 16 maart 2017.

Figuur 3.2 Werkloze beroepsbevolking en WW-uitkeringen (UWV)

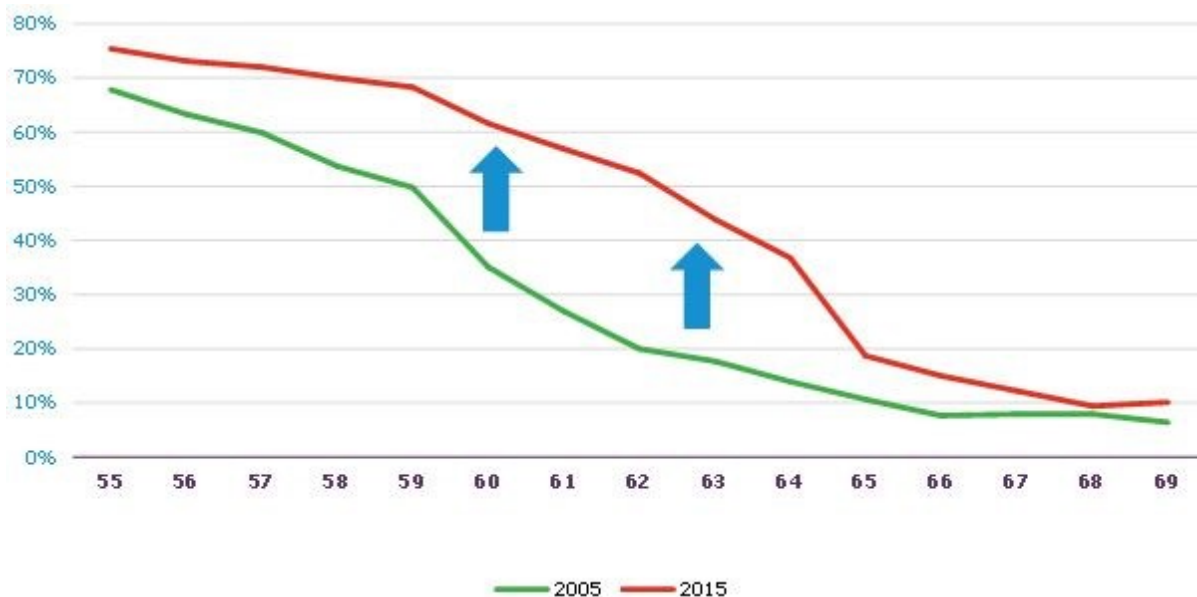

Halverwege 2008 waren er bijna evenveel vacatures als werklozen. Er was toen sprake van een gespannen arbeidsmarkt, omdat er niet voor elke vacature een geschikte werkzoekende te vinden was. Toen de financiële crisis inzette daalde het aantal vacatures daarna snel, terwijl het aantal werklozen opliep. Eind 2013 waren er uiteindelijk ruim zeven maal zoveel werklozen als vacatures. Sindsdien loopt de verhouding weer langzaam terug. Er zijn nu gemiddeld 2,9 werklozen per openstaande vacature.¹⁹

¹⁹ CBS, 'Werkgelegenheid blijft stijgen', 14 februari 2017.

4. Uitgelicht: 50+ aan het werk

Eén van de belangrijke arbeidsmarktrends van de afgelopen tijd is dat er tot steeds hogere leeftijd wordt gewerkt. Dit is duidelijk te zien aan de stijgende netto participatiegraad van werknemers van 50 jaar en ouder²⁰. Voor het totaal aantal 50-plussers is de participatiegraad gestegen van 39% in 2003 naar 49% in 2016, voor het aantal 60-plussers van 12% in 2003 naar 26% in 2016. Daarbinnen zijn vooral de stijgingen van de leeftijdsgroepen tussen de 55 en 65 jaar opvallend. Ter illustratie laat de onderstaande figuur zien hoe sterk de netto participatiegraad van 55-plussers in tien jaar tijd is gestegen:²¹

Bij de groep van 55 tot 60 jaar stijgt de netto participatiegraad van 56% in 2003 naar 73% in 2016, bij de groep van 60 tot 65 jaar stijgt deze van 22% in 2003 naar 53% in 2016. Het langer doorwerken vraagt wel om een leeftijdsbewust personeelsbeleid om oudere werknemers vitaal en inzetbaar te houden. Ook kan een sterk vergrijsd personeelsbestand leiden tot minder doorstroom in een organisatie. Dat maakt het voor jongeren minder interessant om in zo'n organisatie te werken.²²

In 2008 publiceerde de commissie Bakker het rapport 'Naar een toekomst die werkt'²³, waarin gewaarschuwd werd voor toenemende tekorten aan personeel, doordat de babyboomers met pensioen zouden gaan. Vanwege de toenemende werkloosheid in de jaren daarna was er in algemene zin eerder sprake van een ruime arbeidsmarkt en door het verhogen van de pensioenleeftijd is het aanbod van arbeid verder toegenomen. Wel kunnen er problemen ontstaan in specifieke gevallen, bij voorbeeld als er vakmensen met pensioen gaan en er onvoldoende instroom vanuit het onderwijs is.

De mate van vergrijzing van het personeel verschilt sterk per sector. Onderstaande tabel laat zien hoeveel procent van de werknemers in een sector uit 50-plussers bestaat.

²⁰ De netto participatiegraad is het aantal werkenden als percentage van de bevolking.

²¹ https://www.werk.nl/werk_nl/arbeidsmarktinformatie/achtergrond/langer-doorwerken

²² UWV, 'Sectoren in Beeld', 4 december 2014: https://www.werk.nl/werk_nl/arbeidsmarktinformatie/sector-beroep/sector/sectoren-in-beeld

²³ Commissie Bakker, 'Naar een toekomst die werkt', 16 juni 2008.

bedrijfstak	50 tot 60 jaar	60 plus	50 plus
Landbouw en visserij	17%	5%	22%
Industrie, delfstoffen en nutsbedrijven	25%	6%	31%
Bouwnijverheid	27%	6%	33%
Vervoer en opslag	26%	8%	34%
Groothandel	21%	5%	26%
Detailhandel	11%	3%	14%
Horeca	8%	2%	10%
Financiële dienstverlening	25%	4%	29%
Uitzendbedrijven	14%	4%	18%
Overige zakelijke dienstverlening	19%	4%	23%
Openbaar bestuur en overheidsdiensten	36%	10%	46%
Onderwijs	30%	9%	39%
Gezondheidszorg, welzijn en cultuur	28%	6%	34%
Sector onbekend	17%	8%	25%
Totaal	23%	6%	28%

Bron: UWV, polis administratie, 30 september 2016

In de laatste jaren is het aandeel ouderen onder de werkzame beroepsbevolking in alle sectoren gestegen. De sectoren met het hoogste aandeel 50-plussers zijn het openbaar bestuur, het onderwijs, de zorgsector, de transportsector en de bouwnijverheid. In 2010 werd het rapport 'De Grote Uittocht' gepresenteerd, waarin grote personeelstekorten bij de overheid en het onderwijs werden voorzien door de nadere pensioengolf. Drie jaar later werd die verwachting bijgesteld in het rapport 'De Grote Uittocht Herzien'.²⁴ De inschatting was nu dat de uitstroom naar pensioen ongeveer gelijk zal lopen met de benodigde inkrimping door de bezuiniging. De uitdaging in arbeidsmarktbeleid bij de overheid zou daarom meer liggen in het garanderen van de kwaliteit dan van de kwantiteit.

Het aandeel 50-plussers verschilt niet alleen per sector, maar ook per regio. Het CBS heeft vorig jaar onderzoek gedaan naar de vergrijzing per regio.²⁵ Op 1 januari 2016 was het grootste aandeel 65-plussers in regio's aan de randen van het land, zoals in grote delen van Zeeland, Drenthe, de Achterhoek, Limburg en Groningen. De toename van het aantal 65-plussers in de periode 1995-2016 is het hoogst in de provincie Limburg. Op de arbeidsmarkt is een vergelijkbaar patroon te zien. In Midden-Limburg, Zuid-Limburg en de Achterhoek ligt het aandeel werknemers van 50 jaar en ouder op 33% en in Noord-Limburg en Drenthe op 32%. Het landelijk gemiddelde is 28%. Meer regionale informatie over werknemers naar regio en sector is te vinden in de publicatie 'Regio in Beeld'.²⁶

²⁴ Programma Beter Werken in het Openbaar Bestuur, 'De Grote Uittocht Herzien',

²⁵ CBS, 'Vergrijzing meest toegenomen in Limburg', 5 juli 2016.

²⁶ https://www.werk.nl/werk_nl/arbeidsmarktinformatie/publicaties/publicaties-over-regios/regio-in-beeld

Bijlage

Drie soorten cijfers duiden economische ontwikkelingen

Ontwikkelingen in economie en banen worden door het Centraal Bureau voor de Statistiek op drie manieren weergegeven. Elk cijfer heeft zijn eigen kracht en de verschillende cijfers worden in de media door elkaar heen gebruikt:

- Kwartaal-op-kwartaal cijfer. Dit cijfer geeft – gecorrigeerd voor het seizoen – de ontwikkelingen weer ten opzichte van het voorgaande kwartaal. Voordeel van het kwartaal-op-kwartaal cijfer is dat het snel de ontwikkelingen in beeld brengt. Nadeel is dat – door de seizoen correctie – een model gebruikt wordt, dat altijd een benadering van de werkelijkheid is.
- Jaar-op-jaar cijfer. Het jaar-op-jaar cijfer geeft de ontwikkeling weer ten opzichte van hetzelfde kwartaal één jaar eerder. Voordeel hiervan is dat het de ontwikkeling in het afgelopen jaar samenvat zonder dat een modelmatige correctie voor het seizoen effect gebruikt wordt. Nadeel is dat ontwikkelingen met vertraging zichtbaar worden.
- Gemiddeld jaarcijfer. Het voordeel is dat het cijfer de informatie over een geheel kalenderjaar samenvat.

Ter illustratie de drie cijfers voor 2015-2016 van de economische groei (bron CBS):

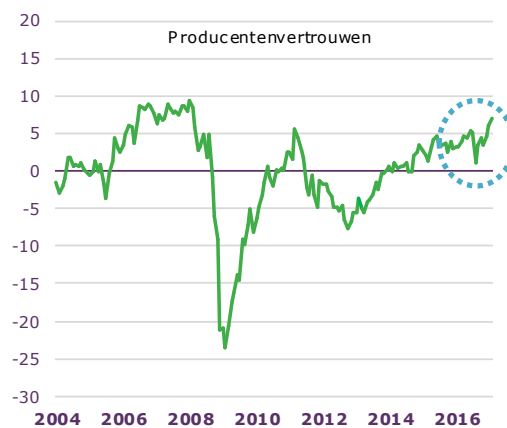
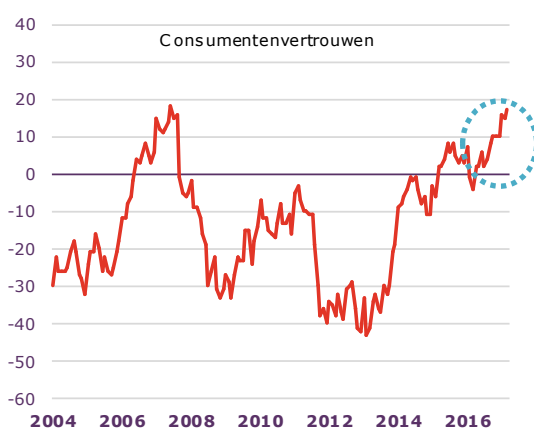
	Groei	
	kwartaal-op-kwartaal	jaar-op-jaar
1e kwartaal 2015	0,6%	2,6%
2e kwartaal 2015	0,1%	1,9%
3e kwartaal 2015	0,2%	2,0%
4e kwartaal 2015	0,3%	1,4%
Geheel 2015		2,0%
1e kwartaal 2016	0,7%	1,5%
2e kwartaal 2016	0,7%	2,3%
3e kwartaal 2016	0,8%	2,5%
4e kwartaal 2016	0,6%	2,5%
Geheel 2016		2,2%

Deze notitie sluit aan bij de meest recente ontwikkelingen en daarom worden vooral het kwartaal-op-kwartaal cijfer en het jaar-op-jaar cijfer gebruikt.

Figuur 1 Vertrouwen in de Nederlandse economie van consumenten (links) en van producenten (rechts) (CBS)

Toelichting:

- Als het cijfer boven de nullijn ligt, zijn de optimisten in de meerderheid
- Als het cijfer onder de nullijn ligt, zijn de pessimisten in de meerderheid
- Bijvoorbeeld 55% van de consumenten is optimistisch en 45% pessimistisch: vertrouwen is +10% (55%-45%)

Colofon

Uitgave

UWV
Afdeling Arbeidsmarktinformatie en -advies

Postadres

Postbus 58285
1040 HG Amsterdam

Inlichtingen

Tel: 06-15948929

Redactie

Feike Reitsma

Disclaimer

Alles uit deze uitgave mag worden overgenomen, echter uitsluitend met bronvermelding.

UWV © 2017

